

پژوهش‌های حقوقی

فصلنامه علمی - ترویجی

شماره ۳۶

هزار و سیصد و نود و هفت - زمستان

- ۷ رعایت اصل رقابت در انعقاد قراردادهای اداری
دکتر حسن ناعمه
- ۳۷ تروریسم دولتی: پندار یا واقعیت؟!
نواب محمدی ده‌چشمه
- ۶۹ مطالعه تطبیقی معیار قابلیت پیش‌بینی ضرر در حقوق ایران و انگلستان
محسن جعفری بهزادکلای - دکتر حمید ابهری
- ۸۷ رعایت الزامات حقوقی و قانونی در قراردادهای جدید نفتی ایران (I.P.C.)
مهدی حقیقان - دکتر علیرضا ابراهیم‌گل
- ۱۰۷ حقوق ایران نسبت به نقاط مداری از دیدگاه حقوق بین‌الملل
فرناز فروتنیان شهربابکی - دکتر قاطمه فتح‌پور
- ۱۳۳ جایگاه قطعنامه‌های مجمع عمومی سازمان ملل متحد در میان منابع حقوق بین‌الملل
جمشید مظاهری
- ۱۵۹ آثار حقوقی تصمیم خروج کشورهای آفریقایی از دیوان بین‌المللی کیفری
محمد علیپور
- ۱۸۹ واکنش‌های کیفری عوام‌گرا در مقابله با جرایم خشونت‌بار در ایران
دکتر محمدباقر مقدسی - دکتر محمد فرجیها
- ۲۱۱ تعویق صدور حکم و آثار آن
محمدجواد علیزاده گودرزی - دکتر ابوالفتح خالقی
- ۲۳۷ نقش بیوتکنولوژی در برآورده شدن حق انسان‌ها بر تغذیه
سیده کیانا بنی‌کمالی
- ۲۵۵ جنایات جنگی سایبری
نگارنده: دیوید فیدلر - ترجمه: امین زحمتکش

http://jlr.sdil.ac.ir/article_91527.html

جنايات جنگى سايبىرى؛

ويدئوهاى جنايت بار دولت اسلامى و قوانين جنگ*

نگارنده:

ديويد فيدلر**

ترجمه:

امين زحمتكش***

معرفى نويسنده

سوابق تحصيلى:

- اخذ مدرک لیسانس از دانشگاه کانزاس آمریکا در سال ۱۹۸۶؛

- اخذ مدرک فوق لیسانس از دانشگاه آکسفورد در سال ۱۹۸۸؛

- اخذ مدرک دکترای حقوق از دانشگاه هاروارد در سال ۱۹۹۱.

حوزه مطالعاتى و سوابق اجرايى:

پروفسور ديويد فيدلر، استاد دانشكده حقوق دانشگاه اينديانای آمریکا، متخصص در حوزه حقوق بين الملل، امنيت ملّى و تكنولوژى‌هاى نوظهور و يکى از برجسته‌ترين اساتيد دنيا در موضوعات حقوق امنيت سايبىرى و فضاى مجازى و حقوق بين الملل است. ايشان همچنين معاون عضو ارشد شوراي روابط خارجى ايالات متحده آمریکا

مجله پژوهش‌های حقوقی (فصلنامه علمی - ترویجی)، شماره ۳۶، زمستان ۱۳۹۷
صفحه ۲۵۵-۲۷۵، تاریخ وصول: ۱۳۹۶/۰۳/۳۱، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۴/۰۷

* این مقاله با عنوان "Cyber War Crimes" در مجله "Computer Law Review International" سال ۱۶، شماره ۶، در تاریخ ۲۰۱۵/۱۲/۱۵ منتشر گردیده و در نشانی ذیل قابل دسترس است:

<https://www.degruyter.com/view/j/cr>
David P. Fidler, "Cyber War Crimes," *Computer Law Review International* 16(6) (2015),
<https://doi.org/10.9785/cr-2015-0603>.

هرچند در زمان انتشار ترجمه این مقاله، موضوع انتشار ویدئوهای خشونت‌آمیز در فضاهای مجازی به دلیل سقوط و شکست خلافت اسلامی داعش در سوریه، از تبوتاب افتاده است، اما با توجه به امکان وقوع مجدد چنین فجایع و جنایات نوین سايبىرى در آینده، تحليل حقوقى اين پديده نوظهور و بی سابقه، همچنان ضرورى می‌نماید (مترجم).

Email: dfidler@indiana.edu ** استاد دانشكده حقوق دانشگاه اينديانا - ايالات متحده آمریکا

*** دانشجوی دکترای حقوق کیفری و جرم‌شناسی دانشكده حقوق دانشگاه شهيد بهشتی

Email: a_zahmatkesh@sbu.ac.ir

در حوزه امنیت سایبری، رئیس انجمن حقوق بین‌الملل گروه مطالعاتی در زمینه تروریسم، امنیت سایبری و حقوق بین‌الملل و برنده جایزه برای ویراستاری و مشارکت در نگارش کتاب «سنودن» می‌باشد که توسط دانشگاه ایندیانا در سال ۲۰۱۵ منتشر گردید و نگاه‌ها را در دنیا به خود جلب نمود. علاوه بر این، پروفیسور فیدلر یک استاد شناخته‌شده بین‌المللی در زمینه بهداشت جهانی و تهدیدات امنیتی بیولوژیکی و زیستی و عضو همکار مرکز امنیت بهداشت جهانی در مؤسسه سلطنتی امور بین‌المللی و مشاور حقوقی مراکز آمریکا برای کنترل بیماری و پیشگیری و نیز مشاور حقوقی سازمان بهداشت جهانی و یکی از کارشناسانی است که به دبیرکل سازمان بهداشت جهانی مطابق مقررات بین‌المللی در حوزه بهداشت، مشاوره ارائه می‌نماید. ایشان سابقه عضویت در هیئت کارشناسان دانشکده بهداشت و پزشکی هاروارد - لندن در موضوع مقابله جهانی با بیماری ایولا در کشورهای حاره‌ای و سابقه مشاوره به هیئت عالی دبیرکل سازمان ملل متحد در موضوع مقابله جهانی با بحران‌های بهداشتی را دارا می‌باشد. ایشان در گذشته به‌عنوان مشاور هیئت علوم دفاعی سازمان دفاع ایالات متحده آمریکا در موضوع تهدیدات بیوتروریستی و به‌عنوان عضو کمیته تهدیدات ناشی از استفاده دوگانه از تحقیقات بیولوژیکی وابسته به آکادمی‌های ملی علوم، مهندسی و پزشکی ایالات متحده آمریکا، مشغول به خدمت بوده است.

آثار و تألیفات:

برخی از آثار ایشان عبارت است از: ۱- فضای سایبری، تروریسم و حقوق بین‌الملل (مجله حقوق جنگ و حقوق امنیت؛ ۲۰۱۶)؛ ۲- جنگ برابر و نابرابر، استفاده از زور و اجبار: پژوهشی اخلاقی با نگاهی سایبری (مجله ددلس، شماره ۱۴۵، انتشارات ام‌آی‌تی؛ ۲۰۱۶)؛ ۳- امنیت زیستی و بیولوژیکی در عصر جهانی: سلاح‌های بیولوژیکی، بهداشت عمومی و حاکمیت قانون (انتشارات دانشگاه استنفورد، ۲۰۰۸)؛ ۴- حقوق بین‌الملل و بهداشت عمومی (انتشارات فراملی، نیویورک؛ ۲۰۰۰)؛ ۵- نفوذ سایبری در انتخابات آمریکا، امنیت سایبری و حقوق بین‌الملل (۲۰۱۷)؛ ۶- چالش حفاظت از سلامت غیرنظامیان در جنگ (مجله مروری بر سیاست‌های جهانی؛ ۲۰۱۴)؛ ۷- سیاست‌های حوزه بهداشت و بحران سلاح‌های شیمیایی در سوریه (مجله مروری بر سیاست‌های حاکم بر حوزه بهداشت، دانشگاه هاروارد؛ ۲۰۱۴)؛ ۸- دفاع سایبری و حقوق بین‌الملل (مجله حقوق بین‌الملل و حقوق تطبیقی؛ ۲۰۱۳)؛ ۹- آیا ویروس استاکس‌نت به مثابه یک جنگ بود؟ کشف یک

حمله سایبری (مجله امنیت و حریم خصوصی؛ ۲۰۱۱)؛ ۱۰- امنیت بیولوژیکی بر اساس اصل حاکمیت قانون (منتشرشده در پایگاه مجلات هین‌آلاین، ۲۰۰۷).

چکیده:

دولت اسلامی***، خشونت و توحش بی‌حدوحصر خود را با هدف تولید و انتشار جهانی ویدئوهایی که جنایات ارتكابی این دولت در آنها ضبط می‌شود، با فناوری‌های دیجیتالی و سایبری همراه ساخته است. مقاله پیش رو مبتنی بر این استدلال است که افرادی که در دولت اسلامی (داعش) اقدام به ساخت و انتشار این ویدئوهای جنایت‌بار می‌کنند، مطابق حقوق بین‌الملل، مرتکبین جنایات جنگی شناخته می‌شوند. مقاله حاضر در بخش اول، پس از معرفی پدیده نوین ویدئوهای جنایت‌بار،**** در بخش دوم به بررسی ارتباط میان حقوق بین‌الملل و موضوع تبلیغات در زمان جنگ و صلح می‌پردازد. سپس در بخش سوم استدلال می‌کند که این ویدئوهای جنایت‌آمیز، ناقض قوانین حقوق بین‌الملل بشردوستانه و از مصادیق جنایات جنگی هستند؛ و درنهایت (در بخش‌های چهارم و پنجم) با طرح انتقادات وارده به نظر و استدلال فوق و پاسخ به این نقدها، نتیجه‌گیری می‌نماید.

کلیدواژه‌ها:

جنایات جنگی، ویدئوهای جنایت‌بار، تبلیغات، کرامت انسانی، حقوق بین‌الملل بشردوستانه، دولت اسلامی.

مقدمه

جنگ‌های مسلحانه در سوریه و عراق، شامل جنایاتی بوده است که توسط دولتی که خود را دولت اسلامی می‌خواند، ارتكاب یافته‌اند. جنایات جنگی در اغلب جنگ‌های مسلحانه رخ

**** منظور از دولت اسلامی (Islamic State) که به کرات و عیناً در متن اصلی و در متن برگردان پیش رو مورد استفاده قرار گرفته است، گروه مسلح تکفیری موسوم به داعش می‌باشد که خود را دولت اسلامی شام و عراق می‌خواند (مترجم).

***** هنگام ترجمه عبارت "Atrocity Videos" که به دفعات زیاد در این مقاله به کار رفته است و موضوع محوری این پژوهش نیز می‌باشد، تأمل بیشتری نمودم تا حتی الامکان هم‌شکل ظاهری و بار معنایی آن را حفظ نمایم و هم ترکیبی درخور و شایسته برای آن در زبان فارسی که مقرون به مفاهیم حقوق کیفری بین‌المللی باشد بیابم. درنهایت میان دو ترکیب «ویدئوهای جنایت‌بار یا خشونت‌آمیز» و ترکیب «جنایات تصویری» مردد ماندم. هرچند شخصاً ترکیب دوم را پسندیدم، اما النهایه در پاسداشت معنای ظاهری و لغوی عبارات، مورد نخست را برگزیدم (مترجم).

می‌دهند اما جنایات ارتكابی دولت اسلامی، ویژگی‌هایی را به نمایش می‌گذارند که حتی فراتر از واقعیات هولناک یک جنگ قرار می‌گیرند. دولت اسلامی به ارتكاب طیفی از جنایات منجرکننده متهم شده است؛ جنایاتی شامل نسل‌کشی، شکنجه، برده‌داری جنسی، تجاوز جنسی، استفاده از گازهای شیمیایی سمی، حمله به غیرنظامیان و اهداف غیرنظامی، سوءرفتار با شهروندان و نظامیان و کشتار آنان، اجبار افراد به تغییر دین، به سربازی گرفتن کودکان و تخریب بناهای تاریخی.^۱ دولت اسلامی، اقدامات خود را با خوانش و تفسیری افراطی از قوانین اسلامی توجیه می‌کند و به همین دلیل نیز مشروعیت قوانین بین‌المللی حقوق بشر و قوانین بین‌المللی حاکم بر منازعات مسلحانه را رد می‌کند.

گسترده‌گی و شدت این جنایات، موجب شکل‌گیری موجی از مطالبات و انتظارات عمومی برای تعقیب و محاکمه رهبران، فرماندهان نظامی و سربازان دخیل در این جنایات به جهت نقض مکرر و سازمان‌یافته حقوق بین‌الملل بشردوستانه از طریق ارتكاب نسل‌کشی، جنایات علیه بشریت و جنایات جنگی شده است.^۲ چنین درخواست‌هایی برای اعمال مسئولیت کیفری معمولاً در جریان و یا بعد از جنگ‌های مسلحانه صورت می‌گیرند؛ به‌ویژه از زمان پایان جنگ سرد و تأسیس دیوان کیفری بین‌المللی. کسانی که به دنبال مسئولیت کیفری اعضای دولت اسلامی‌اند؛ همانند همه تقاضاهایی که برای اعمال مسئولیت کیفری در سایر منازعات مسلحانه می‌شود، با مشکلاتی از جمله فقدان صلاحیت دیوان کیفری بین‌المللی نسبت به جنگ مسلحانه در سوریه و عراق مواجه هستند.^۳

اگرچه وقوع جنایات بین‌المللی در جنگ‌های مسلحانه و تلاش برای حفظ مسئولیت کیفری مرتکبان این جنایات، متأسفانه ویژگی مشترک تمام جنگ‌های عصر حاضر می‌باشد،

۱. نک: گزارش دفتر کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد در موضوع وضعیت حقوق بشر با توجه به جرایم ارتكابی توسط دولت اسلامی در عراق و خاورمیانه و توسط گروه‌های مرتبط:

UN Doc. A/HRC/28/18, 13 March 2015.

و همچنین نک: گزارش کمیته مستقل بین‌المللی تحقیق در مورد جمهوری عربی سوریه تحت عنوان «حاکمیت ترور: زندگی تحت حاکمیت دولت اسلامی داعش در سوریه».

UN Doc. A/HRC/27/CRP.3, 19 November 2014.

۲. برای مثال نک:

John B. Bellinger, "Make ISIS' Leaders Face Justice," April 2, 2015, http://www.nytimes.com/2015/04/03/opinion/make-isis-leaders-face-justice.html?_r=0.

۳. رجوع شود به اظهارات دادستان دیوان کیفری بین‌المللی به تاریخ ۸ آپریل سال ۲۰۱۵ در ارتباط با جرایم ارتكابی توسط دولت اسلامی داعش که نتیجه‌گیری نمود دیوان صلاحیت بررسی و تحقیق در مورد جرایمی که دولت اسلامی به ارتكاب آنها متهم است را ندارد.

اما دولت اسلامی، موضوع نگران‌کننده جدید و مضاعفی را پدید آورده است. همانند ديگر توجیهاات و اقدامات دولت اسلامی که چندان هم بد به نظر نمی‌رسند، این دولت اقدام به برنامه‌ریزی، ساخت و ویرایش تصاویر ضبط‌شده از جنايات ارتكابی خود و انتشار این ويدئوها در سراسر جهان از طریق اینترنت کرده است. این ويدئوهای جنايت بار، اعدام مبارزان و غیرنظامیانی که یا تحت سلطه دولت اسلامی می‌باشند و یا توسط این دولت در جریان جنگ مسلحانه در سوریه و عراق اسیر شده‌اند را به تصویر می‌کشند و اشخاص و گروه‌هایی از مردم را نشان می‌دهند که به شیوه‌های مختلفی از جمله تیراندازی، سر بریدن، حبس انفرادی و به صلیب کشیدن کشته می‌شوند.^۴

دولت اسلامی در ويدئوهای خود، توحش قرون وسطی را با فناوری‌های دیجیتالی و سايبری قرن ۲۱ ادغام نموده تا پدیده‌ای را تولید نماید که تا پیش از این در هیچ جنگی مشاهده نشده است؛ چراکه تا پیش از دولت اسلامی، هیچ گروه و دولت متخاصمی به‌طور عامدانه در یک جنگ مسلحانه، به ضبط و انتشار مکرر، گسترده و شنیع فیلم و ويدئوهایی که حاوی ارتكاب جناياتش باشد دست نزده بود. این مقاله با تمرکز بر این موضوع، استدلال می‌کند که ساخت و انتشار این جنايات تصويری، ناقض قوانین حاکم بر جنگ مسلحانه فلذا از مصادیق جنايات جنگی می‌باشد.

۱- تبلیغات و حقوق بین‌الملل در زمان جنگ و صلح

ويدئوهایی که توسط دولت اسلامی تولید و به‌صورت اینترنتی منتشر شدند، صرفاً بخشی از تلاش‌های تبلیغاتی بسیار گسترده این دولت هستند که با استفاده از تمامی انواع رسانه‌ها و وسایل ارتباط جمعی صورت گرفته و هدف آن، تشویق و ترغیب مسلمانان سراسر دنیا به حمایت از خلافتی است که دولت اسلامی اعلام کرده و در تلاش برای تأسیس آن است.^۵ این ويدئوها که کشتار انسان‌های به اسارت درآمده در عملیات نظامی توسط داعش و یا تحت سلطه و حاکمیت این دولت را به تصویر می‌کشند، جزئی از یک تلاش و برنامه گسترده‌تر برای باورمندسازی و متقاعدسازی اعضای خلافت به مدعای دولت اسلامی مبنی بر احیاء و

۴. این مقاله صرفاً به بررسی ويدئوهایی می‌پردازد که توسط دولت اسلامی تهیه شده‌اند و نه آن دسته از ويدئوهای جعلی و غیرواقعی که توسط سایر گروه‌ها و افراد تولید و منتشر گردیده‌اند.

5. Charlie Winter, *The Virtual 'Caliphate': Understanding Islamic State's Propaganda Strategy* (Quilliam Foundation, 2015).

بازسازی مبانی سیاسی و متافیزیکی لازم برای تشکیل یک جامعه اسلامی جهانی، موسوم به «امت» است.^۶

۱-۱- تبلیغات در دولت اسلامی

فعالیت‌های تبلیغاتی دولت اسلامی در فضای اینترنت به‌ویژه از طریق رسانه‌های اجتماعی، موجب ایجاد یک مناقشه و بحران در کشورهای غربی شده است.^۷ این تبلیغات، نقش مهمی را در به ورطه افراط کشانیدن افراد ایفاء می‌کنند؛ افرادی که بسیاری از آنها به عراق و سوریه سفر کرده و یا قصد آن را دارند؛ تا بدین‌طریق به تلاش‌های دولت اسلامی داعش برای تشکیل خلافت و دفاع از آن بپیوندند. اهمیت و نقش این تبلیغات در فرایند افراط‌گرایی افراد، دولت‌های دموکراتیک را به مبارزه با آنها از طریق اتخاذ سیاست‌های مقابله با انتشار و مخابره پیام (مانند انتشار اطلاعات به‌منظور رد کردن ادعاها و وعده‌های دولت اسلامی) یا اتخاذ سیاست‌های مقابله با محتوا (مانند حذف محتویات اینترنتی مربوط به دولت اسلامی) و یا ترکیبی از این دو نوع سیاست، وادار می‌نماید. تا به امروز، فعالیت‌های تبلیغاتی دولت اسلامی در فضای مجازی، حکومت‌های دموکراتیک را در راستای مقابله با خطری که این تبلیغات به دنبال دارد، دچار سردرگمی و حیرت کرده است.

۱-۲- تبلیغات در زمان صلح

تبلیغات دولت اسلامی شامل پیام‌ها و تصاویر مثبتی است که به‌طور ظاهری، روحیه تقوا و پرهیزگاری در خلافت آنان را به تصویر می‌کشند تا بدین‌وسیله مسلمانان را به حمایت و پیوستن به خلافت خود ترغیب کنند. اگرچه این نوع از تبلیغات، بخشی از علت افراط‌گرایی در این بحران‌اند، اما حقوق بین‌الملل این اقدامات را ممنوع یا جرم‌انگاری نکرده است. حقوق بین‌الملل در دوران صلح و در موضوع تبلیغات، شامل دسته‌ای از ممنوعیت‌های برگرفته از معاهدات بین‌المللی برای آن نوع از تبلیغات است که از جنگ‌های تجاوزگرانه حمایت کرده^۸ و تحریک به نسل‌کشی،^۹ اقدامات تروریستی^{۱۰} و نفرت‌پراکنی^{۱۱} می‌کنند. ممنوعیت‌های

6. Aaron Zelin, "Picture or It Didn't Happen: A Snapshot of the Islamic State's Official Media Output," *Perspectives on Terrorism* 9(4) (2015): 85.

7. David Fidler, "Countering Islamic State Exploitation of the Internet," *Articles by Maurer Faculty* 2609 (2015).

۸. نک: ماده ۲۰ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی.

۹. نک: ماده ۳ کنوانسیون پیشگیری و مجازات نسل‌کشی.

۱۰. نک: ماده ۵ کنوانسیون پیشگیری از تروریسم شورای اروپا ۲۰۰۵.

وضع شده برای تبلیغاتی که از جنگ حمایت و تحریک به نسل‌کشی می‌کنند، در پیشرفت و توسعه مسئولیت کیفری فردی در قبال این‌گونه اقدامات و در حیطه حقوق بین‌الملل مؤثر بوده است و این تحول و پیشرفت، در آرای قضایی دادگاه‌های کیفری بین‌المللی^{۱۲} و در مقررات اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی^{۱۳} مشهود است؛ اما نه تحریک به تروریسم و نه تحریک کردن به بیان سخنان مبتنی بر نفرت، برخلاف تبلیغات در حمایت از جنگ و ترغیب به نسل‌کشی، هیچ‌یک، جرم بین‌المللی شناخته نشده‌اند.

با این وجود، ویدئوهای دولت اسلامی که بیشترین مناقشه و مجادلات را سبب شده‌اند، آن نوع تبلیغاتی نیستند که از جنگ حمایت و یا تحریک به نسل‌کشی کنند. اکثر این ویدئوها بعد از آنکه جنگ مسلحانه در عراق و سوریه آغاز شد، منتشر شدند؛ به‌ویژه بعد از فتوحات و دستاوردهای نظامی داعش در خاک عراق در تابستان سال ۲۰۱۴. همچنین دولت اسلامی قبل از آنکه این ویدئوها در اینترنت منتشر شوند، در خاک سوریه درگیر جنگ بود. هیچ‌یک از این ویدئوها ویژگی‌های لازم برای محقق دانستن تحریک به نسل‌کشی را دارا نیستند؛ چراکه در کنار سایر ادله‌ای که موجود است، این ویدئوها جنایات را علیه گروه‌ها یا مردم مختلف به تصویر می‌کشند و نه گروه یا فرقه‌ای خاص و معین. هرچند دولت اسلامی به ارتکاب نسل‌کشی علیه فرقه یزیدیان (ایزدی‌ها)^{۱۴} متهم شده است، اما این ادعا صحیح به نظر نمی‌رسد؛ همچنان که این ادعا نیز صحیح نیست که دولت اسلامی پیش از ارتکاب جنایت علیه یزیدیان، اقدام به تولید و انتشار ویدئوهایی نموده که حاوی پیام دعوت به نسل‌کشی اقلیت مذهبی ایزدی‌هاست. با این وجود، این فایل‌های ویدئویی که کشتار یزیدیان را نشان می‌دهند، به جای جرم تحریک به نسل‌کشی، ممکن است که صرفاً دلیل و مدرکی باشند بر ارتکاب خود جنایت نسل‌کشی.

۱-۳- تبلیغات در زمان جنگ مسلحانه

حقوق بین‌الملل قابل اجرا در زمان جنگ مسلحانه، مشتمل بر قواعدی است که در موضوع تبلیغات، اعمال می‌شوند. برای مثال جرم تحریک به نسل‌کشی، می‌تواند در جریان جنگ

۱۱. نک: ماده ۴ کنوانسیون بین‌المللی رفع همه اشکال تبعیض نژادی.

12. Wibke Kristin Timmermann, "Incitement in International Criminal Law," *International Review of the Red Cross* 864(88) (2006): 838-843.

۱۳. نک: ماده ۲۵ اساسنامه رم.

14. John B. Bellinger, "Make ISIS' Leaders Face Justice," April 2, 2015, http://www.nytimes.com/2015/04/03/opinion/make-isis-leaders-face-justice.html?_r=0.

مسلحانه ارتکاب یابد.^{۱۵} حقوق بین‌الملل بشردوستانه آن نوع از تبلیغات را ممنوع می‌داند که حاوی اطلاعات مبتنی بر فریب و خیانت هستند و به دروغ به نیروهای دشمن این‌گونه القاء می‌کنند که آنان بر اساس قواعد حقوق بین‌الملل بشردوستانه، مورد حمایت می‌باشند و متعاقب این فریب و القای کذب، این نیروها کشته، زخمی یا اسیر شوند.^{۱۶} در غیر این صورت، حقوق بین‌الملل بشردوستانه هرگونه تبلیغات را مجاز می‌داند؛ حتی تبلیغاتی که اطلاعات نادرستی را با هدف تضعیف روحیه جنگ‌آوری سربازان دشمن و غیرنظامیان، منتقل می‌کند. حقوق بین‌الملل بشردوستانه این‌گونه تبلیغات را یک حيله جنگی قانونی، تلقی می‌کند.^{۱۷}

ویدئوهای دولت اسلامی که جنایات بین‌المللی را به تصویر می‌کشند اگرچه به معنای واقعی کلمه، تبلیغات محسوب می‌شوند اما بر اساس حقوق بین‌الملل بشردوستانه، واجد وصف خائنه و فریب‌کارانه بودن نیستند. لذا اگر این ویدئوها نه متضمن تحریک به نسل‌کشی باشند و نه متضمن اقدامات خائنه و فریب‌کارانه، به نظر می‌رسد که ناقض قواعد عرفی حقوق بین‌الملل بشردوستانه در موضوع تبلیغات در جنگ‌های مسلحانه نیستند. لذا این استدلال که ویدئوهای جنایت‌آمیز دولت اسلامی از مصادیق جنایات جنگی‌اند، می‌بایست مبانی خود را در قواعد حقوق بین‌الملل بشردوستانه‌ای که در ارتباط با تبلیغات در جریان یک جنگ مسلحانه می‌باشند، بیابد.

۲- ممنوعیت‌ها و جنایات در حقوق بین‌الملل بشردوستانه

۲-۱- ویدئوهای جنایت‌آمیز و ممنوعیت‌ها در حقوق بین‌الملل بشردوستانه

حقوق بین‌الملل بشردوستانه چه در جنگ‌های مسلحانه بین‌المللی و چه غیربین‌المللی - هم مطابق حقوق قراردادی و هم حقوق بین‌الملل عرفی - طرفین جنگ و تخاصم را از ارتکاب اعمال ذیل منع نموده است:

- اعمالی که موجب تحقیر، تزییل و یا هتک حرمت و کرامت یک انسان می‌شود؛^{۱۸}

۱۵. نک: ماده ۲۵ اساسنامهٔ رم.

۱۶. نک: اصل ۶۵ از کتاب حقوق بین‌الملل بشردوستانهٔ عرفی (زیر نظر کمیتهٔ بین‌المللی صلیب سرخ - انتشارات دانشگاه کمبریج - ۲۰۰۵)، همچنین قابل مطالعه به صورت آنلاین در آدرس ذیل:
 “Rule 65. Perfidy,” IHL Databases, https://ihl-databases.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v1_rul_rule65.

۱۷. نک: اصل ۵۷ تحت عنوان استفاده از حيله و فریب در جنگ (همان).

۱۸. نک: اصل ۸۷ تحت عنوان رفتار انسانی و مهرآمیز (همان).

- اقدامات يا تهديداتی که هدف عمده آنها اشاعهٔ ترس و وحشت در ميان غيرنظاميان است؛^{۱۹} و

- تدابير يا اقدامات تروريستی عليه افرادی که مورد حمايت حقوق بين الملل بشردوستانه می باشند؛ از جمله اسراء و غيرنظاميان.^{۲۰}

با توجه به مطلب فوق می توان گفت که دولت اسلامی اين ممنوعیتها را از طريق توليد و انتشار آنلاين و اينترنتی ويدئوهای جنايت آميز خود، نقض می کند.

۲-۱-۱- تحقير، ترذيل و ساير اشکال هتک حرمت و کرامت

ممنوعیت أعمالی که موجب تحقير، ترذيل يا هتک حرمت یک انسان می شوند در اين اصل ريشه دارد که می بايست با غيرنظاميان و اشخاصی که خارج از صحنهٔ جنگ هستند، در جريان نزاعهای مسلحانه، با رعایت کرامت و شأن انسانی رفتار شود. اين اصل، بازتاب دهندهٔ اهميت احترام به کرامت انسانی هر فردی است که در دوران جنگ به سر می برد. در مورد جنگهای مسلحانهٔ گذشته و حال، دولتها و صاحب نظران حقوق بين الملل بشردوستانه، استدلال کرده اند که واداشتن اسرای جنگ به ظاهر شدن در ملأعام^{۲۱} يا در تلویزیون به منظور قرائت بيانيه های اجباری،^{۲۲} ناقض اصل رفتار انسانی می باشد. گسترهٔ اين اصل شامل حمايت از کرامت انسانی بعد از مرگ نیز می شود؛ همان گونه که اين نکته در قواعد خاص حقوق بين الملل بشردوستانه در موضوع ممنوعیت غارت يا مثله کردن اجساد انسانی نیز دیده می شود.^{۲۳}

توليد ويدئوهایی که اعدام اسراء و يا اعدام افراد تحت سلطه و حکومت دولت اسلامی را نشان می دهند و منتشر نمودن آنها به صورت اينترنتی برای تماشاى جهانيان، نقض کنندهٔ

۱۹. نک: اصل ۲ تحت عنوان ممنوعیت انجام رفتارهای خشونت آميز با هدف ایجاد وحشت ميان جمعیت های غيرنظامی (همان).

۲۰. نک: ماده ۳۳ از کنوانسيون های چهارگانهٔ ژنو در ارتباط با حمايت از غيرنظاميان در زمان جنگ و همچنين ماده ۴ از پروتکل دوم الحاقی به کنوانسيون های چهارگانهٔ ژنو مصوب ۱۲ آگوست سال ۱۹۴۹ در ارتباط با حمايت از قربانيان جنگ های مسلحانهٔ داخلی.

21. Carl Schreck, "Donetsk POW March: When is a Parade a War Crime?," October 20, 2015, <http://www.rferl.org/content/ukraine-pow-march-war-crime/26548667.html>.

22. James Barron, "WAR in the GULF: Prisoners; Iraqi TV Broadcasts Interviews with 7 Identified as Allied Pilots," January 21, 1991, <http://www.nytimes.com/1991/01/21/world/war-gulf-prisoners-iraqi-tv-broadcasts-interviews-with-7-identified-allied.html>.

۲۳. نک: اصل ۱۱۳ از کتاب حقوق بين الملل بشردوستانهٔ عرفی تحت عنوان نحوهٔ رفتار با کشته شدگان جنگ

منزلت و حرمت کشته‌شدگان است. از زمان‌های گذشته و به‌طور سنتی، حمایت از کرامت انسان‌های کشته‌شده در جریان یک جنگ مسلحانه، متمرکز بر تضمین رفتار شایسته با بقایای فیزیکی پیکر کشته‌شدگان می‌باشد.^{۲۴} باین‌وجود، اعمال و اجرای اصول اساسی رفتار و کرامت انسانی، تنها به بقایای پیکر کشته‌شدگان محدود نمی‌شود. استفاده دولت اسلامی از ضبط دیجیتال و انتشار اینترنتی آنها، شیوه نوین و بدیعی از تعرض به یک فرد و هتک حرمت و منزلت او پس از مرگ است؛ منزلتی که به‌طور بالقوه و هزاران بار در سراسر جهان با هر بار تماشای صحنه کشتار انسان‌ها، آن هم در مکان‌هایی دور از صحنه نبرد، هتک می‌گردد.

۲-۱-۲- اقدامات خشونت‌آمیز یا تهدید به خشونت با هدف ارباب غیرنظامیان

حقوق بین‌الملل بشردوستانه در جنگ‌های مسلحانه بین‌المللی و غیربین‌المللی، اقدامات خشونت‌آمیز یا تهدید به خشونت با هدف اصلی اشاعه وحشت میان غیرنظامیان را ممنوع ساخته است.^{۲۵} این ممنوعیت برخاسته از اصل کلی مصونیت غیرنظامیان از حملات در یک جنگ مسلحانه است.^{۲۶} اقدامات یا تهدیدات خشونت‌آمیزی که این ممنوعیت را نقض می‌کنند، مصادیق گسترده‌ای دارند و برای مثال شامل حملات غیرهدفمند و کورکورانه علیه غیرنظامیان، شکنجه و تجاوز جنسی می‌شوند.^{۲۷}

تولید و انتشار اینترنتی ویدئوهای جنایت‌آمیز نشان می‌دهد که دولت اسلامی از این ویدئوها برای ارسال پیام‌هایی مملو از خشونت به جمعیت‌های غیرنظامی بهره می‌برد تا بدین‌طریق، عاقبت و سرانجام کسانی را که با این دولت مخالفت می‌کنند، به نمایش بگذارد. این ویدئوها مورد استفاده قرار می‌گیرند:

«به‌عنوان ابزاری جهت یادآوری برتری و تفوق خودخوانده گروهی (داعش) که توانایی انتقام گرفتن از شیعیان و صهیونیست‌هایی که ادعا می‌شود برای مبارزه با این گروه با یکدیگر تباری کرده‌اند را به نیابت از مسلمانان اهل سنت دارد. خشن‌ترین تبلیغات دولت

۲۴. نک: اصل ۱۱۳ (همان).

۲۵. نک: ماده ۵۱ پروتکل اول الحاقی به کنوانسیون‌های چهارگانه ژنو در ارتباط با حمایت از قربانیان جنگ‌های مسلحانه بین‌المللی و ماده ۱۳ پروتکل دوم الحاقی.

۲۶. نک: اصل ۱ از کتاب حقوق بین‌الملل بشردوستانه عرفی تحت عنوان معیارهای تفکیک و تمیز غیرنظامیان از نظامیان (پیشین).

۲۷. نک: اصل ۱ (همان).

اسلامی به عنوان ابزاری برای القای مفاهیم انتقام و برتری این دولت به کار می‌روند. مخاطب این ويدئوها تنها کسانی که حمایت خود را از این دولت اعلام کرده‌اند، نیست. در واقع آنها حتی هدف و مخاطبان اصلی این ويدئوها نیستند. بلکه مخالفان بالفعل یا بالقوه این دولت، مقصود و مخاطبان اصلی‌اند.^{۲۸}

همچنین این ويدئوها، شامل تهدیداتی خشونت‌آمیز با هدف گسترش رعب و هراس در میان غیرنظامیان‌اند. این ويدئوها در راستای اهداف دیگری نیز مورد استفاده قرار می‌گیرند از جمله جذب طرفداران و مبارزان جدید؛ اما این هدف جذب و استخدام نیرو زمانی بهتر محقق می‌شود که دولت اسلامی نحوه ایجاد رعب و هراس در دل مخالفان و دشمنان خود را به نمایش بگذارد؛ بنابراین هدف اولیه از تهدید به خشونت عربانی که این ويدئوها به تصویر می‌کشند، می‌تواند اشاعه وحشت در میان جمعیت‌های غیرنظامی تحت کنترل و سلطه دولت اسلامی باشد. صاحب‌نظران بر این باورند که استفاده از فناوری‌های دیجیتالی و سايبيری جهت ارسال و انتشار پیام‌های حاوی تهدید به خشونت و با هدف ارعاب غیرنظامیان، می‌تواند ناقض حقوق بین‌الملل بشردوستانه باشد.^{۲۹}

۲-۱-۳- تدابیر یا اقدامات تروریستی علیه اشخاص مورد حمایت

قوانین حاکم بر جنگ‌های مسلحانه، تدابیر یا اقدامات تروریستی علیه افراد تحت حمایت حقوق بین‌الملل بشردوستانه شامل اسراء و غیرنظامیان را غیرقانونی و ممنوع اعلام کرده است.^{۳۰} این قاعده با اصل ممنوعیت تهدید به خشونت با هدف ایجاد رعب و هراس در میان غیرنظامیان متفاوت است؛ چراکه اولاً به لحاظ رکن مادی، شامل موارد و اقداماتی فراتر از صرف تهدید به خشونت می‌شود؛ و ثانیاً به لحاظ موضوع جرم، صرفاً غیرنظامیان را دربر نمی‌گیرد.^{۳۱} برای ارسال و مخابره این پیام به مخاطبان که چه سرنوشتی در انتظار سربازان اسیر می‌باشد، ويدئوهای موردنظر، رفتارهای خشونت‌آمیزی را ضبط می‌کنند که هدف از آن، ایجاد هراس در افرادی است که به اسارت گرفته شده‌اند و یا ممکن است در آینده اسیر شوند. زندانیان دولت اسلامی که طی یک حمله نظامی در خاک عراق توسط

28. Winter, op.cit. 22-23.

29. Michael N. Schmitt, *Tallinn Manual on the International Law Applicable to Cyber Warfare* (New York: Cambridge University Press, 2013), 124.

۳۰. نک: اصل ۷ از کتاب حقوق بین‌الملل بشردوستانه عرفی (پیشین).

۳۱. نک: اصل ۲ از کتاب حقوق بین‌الملل بشردوستانه عرفی تحت عنوان ممنوعیت انجام رفتارهای

خشونت‌آمیز با هدف ایجاد وحشت میان جمعیت‌های غیرنظامی (همان).

نیروهای آمریکایی و اقلیم کردستان آزاد گشتند، گزارش دادند که «در هریک از سلول‌های زندان، یک دستگاه تلویزیون قرار داشت که برای به نمایش گذاشتن صحنه‌هایی از جدا کردن سر انسان‌ها توسط دولت اسلامی و اجبار زندانیان به تماشای این ویدئوها مورد استفاده قرار می‌گرفتند.»^{۳۲} محتوای این تصاویر و همچنین نحوه سوءاستفاده دولت اسلامی از این فیلم‌ها یعنی انتشار در فضای مجازی، این ویدئوها را تبدیل به ابزار و شیوه‌ای برای ایجاد رعب و وحشت در میان غیرنظامیان تحت حمایت حقوق بین‌الملل بشردوستانه می‌کند.

۲-۲- ویدئوهای جنایت‌بار و جنایات جنگی بر اساس حقوق بین‌الملل

نقض ممنوعیت‌های حقوق بین‌الملل بشردوستانه، تحت شرایطی ارتکاب جنایت جنگی محسوب می‌شود و ناقضین آن ممکن است شخصاً مسئول شناخته شوند. اساسنامه و رویه دادگاه‌های کیفری بین‌المللی از دادگاه نظامی نورنبرگ تا دیوان کیفری بین‌المللی، جنایات جنگی را مورد شناسایی و توجه قرار داده‌اند و ارکان قانونی آن و همچنین سوءنیت خاص موردنیاز در این جنایات را تعیین کرده‌اند. بر اساس موازین حقوق بین‌الملل بشردوستانه، می‌توان پرونده و دعوی را با مبنای متقن و مستحکم برای جنایت جنگی شناختن تولید و انتشار این ویدئوهای جنایت‌آمیز علیه دولت اسلامی مطرح و اقامه کرد.

۲-۲-۱- هتک منزلت و کرامت افراد

همان‌گونه که در اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی موسوم به اساسنامه رم مقرر شده است: «اعمال خشونت علیه کرامت اشخاص به‌ویژه رفتارهای تحقیرکننده و اهانت‌آمیز» به دلیل نقض فاحش قواعد و عرف بین‌المللی حاکم بر جنگ‌های مسلحانه بین‌المللی و همچنین به دلیل نقض ماده ۳ مشترک کنوانسیون‌های چهارگانه ژنو مصوب سال ۱۹۴۹ که در مورد جنگ‌های مسلحانه غیربین‌المللی قابل‌اعمال است، یک جنایت جنگی محسوب می‌شود.^{۳۳} همچنین اساسنامه سایر دادگاه‌های کیفری بین‌المللی از جمله دادگاه کیفری بین‌المللی رواندا،^{۳۴} این نوع جنایت جنگی را مورد شناسایی قرار داده است. طبق اساسنامه دیوان کیفری

32. Michael R. Gordon, "ISIS Captives Say They Faced Blade as Rescue Came," October 27, 2015, http://www.nytimes.com/2015/10/28/world/middleeast/freed-prisoners-of-isis-tell-of-beatings-and-torture.html?emc=edit_th_20151028&nl=todaysheadlines&nlid=60638548&r=0.

۳۳. نک: بند b و c ماده ۸ اساسنامه رم.

۳۴. نک: ماده ۴ اساسنامه دادگاه کیفری بین‌المللی رواندا.

بين المللى، ارتكاب خشونت عليه منزلت و كرامت اشخاص مى تواند حتى نسبت به مردگان نيز تحقق يابد.^{۳۵}

ارتكاب اين جنائت عمدتاً شامل رفتارهاى فزيكى عليه اجساد انساني مى شود؛ از جمله مثله كردن، چپاول و غارت.^{۳۶} با اين وجود، هدف اساسى از وضع اين جنائت، حمايت از كرامت افراد است و چنين كرامتى، مصاديق و رفتارهاى بيش از آنچه كه پس از مرگ صرفاً بر پيكر و جسم مردگان مى رود را شامل مى شود. توليد و انتشار تصاويرى كه نفرت، وحشت و تحقير اجساد انسان ها را بارها و بارها به نمايش مى گذارد، به مراتب بيشتر از اجبار اسراى جنگ به رژه رفتن در ملاعام و يا حضور در تلويزيون، كرامت و حرمت آنان را هتك و اصل لزوم رفتار انساني با افراد و شهروندان غير مرتبط با جنگ را نقض مى كند.

۲-۲-۲- اقدامات يا تهديدات خشونت آميز با هدف ارعاب غير نظاميان

در ارتباط با رفتارها يا تهديدات خشونت آميز با هدف عمده ايجاد هراس در ميان غير نظاميان، اساسنامه دادگاه كيفرى بين المللى براى يوسلاوى، اين قبيل افعال و تهديدات را به عنوان يك جرم مستقل و جداگانه ذكر نكرده است.^{۳۷} در عوض، اين دادگاه چنين افعال يا تهديداتى را ناقض قوانين و عرف بين المللى حاكم بر جنگ تلقى و تفسير كرده فلذا از اين حيث و طبق اساسنامه خود، اين افعال را يك جنائت جنگى مى داند. اساسنامه دادگاههاى كيفرى بين المللى رواندا^{۳۸} و سيرالئون^{۳۹} به روشنى چنين رفتارها يا تهديداتى را در زمره جنايات جنگى دانسته اند؛ اما اساسنامه رم، حاوى چنين مقرره اى براى جنائت جنگى دانستن اين اقدامات توسط ديوان كيفرى بين المللى نيست.

براى آنكه يك ويدئوى جنائت آميز طبق رويه قضايى دادگاه كيفرى بين المللى يوسلاوى يك جنائت جنگى محسوب شود، توليد و انتشار آن مى بايست به عنوان يك تهديد خشونت آميز عامدانه عليه غير نظاميان با هدف عمده ارعاب آنها انگاشته شود.^{۴۰} تحقق ارکان

۳۵. ديوان كيفرى بين المللى، عناصر تشكيل دهنده جريمه (۲۰۰۲)، ۲۷ و ۳۳.

۳۶. نك: اصل ۱۱۳ از كتاب حقوق بين الملل بشردوستانه عرفى در ارتباط با نحوه رفتار با كشته شدگان در جنگ (پيشين).

۳۷. نك: ماده ۳ اساسنامه دادگاه كيفرى بين المللى يوسلاوى.

۳۸. نك: ماده ۴ اساسنامه دادگاه كيفرى بين المللى رواندا.

۳۹. نك: ماده ۳ توافقنامه سازمان ملل متحد و دولت سيرالئون به منظور تشكيل يك دادگاه ويژه براى

سيرالئون.

این جرم مستلزم تحقق نتیجه یعنی ارباب عملی غیرنظامیان نیست. همچنین لازم نیست که تنها هدف این اقدامات، گسترش رعب و وحشت باشد. بلکه سایر اهداف نیز می‌توانند تا زمانی که ارباب همچنان هدف اصلی از این اقدامات است، موجود باشند. دعوای مطروحه در دادگاه کیفری بین‌المللی برای یوگسلاوی در ارتباط با این جنایت جنگی، به جای تهدیدات خشونت‌آمیز، صرفاً اقدامات و رفتارهای خشونت‌آمیزی مانند گلوله‌باران بی‌هدف و پراکنده یا اقدام به تک‌تیراندازی کردن در مناطق غیرنظامی را دربرمی‌گیرند.^{۴۱} دادگاه کیفری بین‌المللی رواندا نیز پرونده و موردی که بتواند شمول مقررات اساسنامه‌اش را در مورد این نوع جنایت جنگی، اعمال کند در دست بررسی نداشته است. همچنین طبق اساسنامه رم، موضوع تهدید به اعمال خشونت با هدف اصلی ارباب غیرنظامیان، صرفاً در مرحله تعیین مجازات برای اشخاصی که مرتکب یکی از جرایم تحت صلاحیت دیوان کیفری بین‌المللی شده و محکومیت پیدا کرده‌اند، مورد توجه قرار می‌گیرد و نه مستقلاً به‌عنوان رکن مادی جنایت جنگی.^{۴۲}

۲-۲-۳- اقدامات یا تدابیر تروریستی به‌عنوان جنایات جنگی

این موضوع که آیا اقدامات یا تدابیر تروریستی، جنایت جنگی محسوب می‌شوند یا خیر، مبهم و نامشخص است. نه اساسنامه دادگاه کیفری بین‌المللی یوگسلاوی مقررۀ روشنی در پاسخ به این سؤال دارد و نه این دادگاه تابه‌حال با پرونده و موردی مواجه بوده است که ملزم به اتخاذ تصمیم و اظهارنظر در این باره باشد که آیا اقدامات یا تدابیر تروریستی به جهت نقض قوانین و عرف بین‌المللی حاکم بر جنگ، جنایت جنگی محسوب می‌شوند یا خیر. دادگاه کیفری بین‌المللی رواندا در اساسنامه خود این اقدامات یا تدابیر را جنایت جنگی دانسته^{۴۳} اما مقررات مربوط به این نوع جنایت جنگی را در هیچ پرونده‌ای عملاً به اجرا نگذاشته است. اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی نیز اعمال یا تدابیر تروریستی را به‌عنوان یک جنایت جنگی داخل در صلاحیت دیوان، تلقی نکرده است. با توجه به ارتباط و پیوند ضعیف موجود میان ممنوعیت اقدامات یا تدابیر تروریستی در حقوق بین‌الملل و حقوق کیفری بین‌المللی، این استدلال که

41. ICTY, Prosecutor v. Stanislav Galić (Ibid).

42. Cryer et al., *An Introduction to International Criminal Law and Procedure* (New York: Cambridge University Press, 2014), Third Ed.

۴۳. نک: ماده ۴ اساسنامه دادگاه کیفری بین‌المللی رواندا.

ویدئوهای جنایت‌بار دولت اسلامی به این دلیل که نقض‌کننده این نوع ممنوعیت‌ها در حقوق بین‌الملل می‌باشند لذا جنایت جنگی هستند، قانع‌کننده نخواهد بود.

۲-۳- مسئولیت کیفری فردی در قبال جنایات جنگی و ویدئوهای جنایت‌بار (جنایات تصویری)

مطابق حقوق بین‌الملل بشردوستانه، افراد می‌توانند شخصاً در برابر ارتکاب جنایات جنگی مسئول شناخته شوند. بر اساس اساسنامه رم، اشخاصی که با هدف پیشبرد فعالیت‌های مجرمانه گروه متبوع خود و یا با علم به قصد گروه مبنی بر ارتکاب چنین جنایاتی، در ارتکاب جنایات جنگی سهیم باشند، دارای مسئولیت کیفری هستند.^{۴۴} بر اساس این اصل و شکل از مسئولیت کیفری، اشخاصی که با یک هدف مشترک، اقدام به تولید و انتشار ویدئوهای جنایت‌بار می‌کنند، دارای مسئولیت کیفری هستند؛ حتی اگر به لحاظ رکن مادی، خود در قتل‌عام مردم شرکت نداشته باشند. استفاده دولت اسلامی از تکنیک و روش «انتشار مستقیم و آنلاین ویدئو»^{۴۵} نشان می‌دهد که افرادی با سوءنیت و آگاهی کامل و به‌منظور پیشبرد و توسعه فعالیت‌های مجرمانه دولت اسلامی، اقدام به تولید و انتشار این ویدئوها نموده و بدین طریق مستقیماً در ارتکاب جنایات جنگی سهیم بوده و مساعدت کرده‌اند.

۲-۴- ممنوعیت تهاجم به آثار و بناهای تاریخی و حقوق کیفری بین‌المللی

دولت اسلامی دست به تهیه و پخش ویدئوهایی زده است که تصاویر تخریب آثار تاریخی در عراق و سوریه توسط این دولت را نشان می‌دهند.^{۴۶} حقوق بین‌الملل بشردوستانه، حملات علیه آثار تاریخی را ممنوع می‌داند^{۴۷} و اساسنامه رم نیز هدایت و دستور به چنین حملاتی را

۴۴. نک: بند d از پاراگراف سوم ماده ۲۵ اساسنامه رم.

۴۵. این عبارت، ترجمه‌ای از اصطلاح "Straight to Video" در متن اصلی مقاله می‌باشد که حسب تحقیق اولیه، تکنیکی مربوط به حوزه سینما و فیلم‌سازی است که در نقطه مقابل اصطلاح «اکران سینمایی» و «پخش تلویزیونی» قرار می‌گیرد. در این شیوه سازنده بنا به دلایلی از جمله کمبود بودجه، آگاهی از عدم استقبال مردم، محتوای نامناسب یا غیرقانونی فیلم و ویدئو و ... به جای روش معمول اکران و پخش سینمایی یا تلویزیونی، اقدام به انتشار مستقیم و عمومی ویدئو یا فیلم خود به‌صورت آنلاین و اینترنتی می‌نماید (مترجم).

46. Elizabeth McLaughlin, "Video Shows 2,000-Year-Old Arch ISIS Destroyed in Palmyra, Syria," October 8, 2015, <http://abcnews.go.com/International/video-shows-2000-year-arch-isis-destroyed-palmyra/story?id=34338007>.

۴۷. نک: اصل ۳۸ از کتاب حقوق بین‌الملل بشردوستانه عرفی تحت عنوان ممنوعیت تعرض به میراث فرهنگی

در جنگ‌های مسلحانه بین‌المللی و غیربین‌المللی یک جنایت جنگی در نظر گرفته است.^{۴۸} به‌عنوان نمونه، دیوان کیفری بین‌المللی، فردی را به اتهام ارتکاب این نوع جنایت جنگی در جریان یک جنگ مسلحانه در کشور مالی، محکوم کرده است.^{۴۹} درحالی‌که تخریب بناهای تاریخی توسط دولت اسلامی قطعاً واجد وصف جنایات جنگی طبق حقوق بین‌الملل می‌باشد، اما تولید و انتشار ویدئوهایی که تصاویر این‌گونه تخریب‌ها را نشان می‌دهند، صرفاً زمانی می‌تواند یک جنایت جنگی تلقی شود که نوعی تهدید به اعمال خشونت با هدف عمدهٔ ارعاب جمعیت‌های غیرنظامی محسوب شوند. درست است که تخریب آثار و بناهای تاریخی توسط دولت اسلامی بسیار نگران‌کننده است اما حقیقت آن است که به سختی می‌توان ویدئوهایی را که این خشونت و تخریب را ضبط می‌کنند به‌عنوان تهدید به خشونت علیه غیرنظامیان با هدف مذکور، تفسیر و تلقی کرد.

۳- ارزیابی استدلالی که ویدئوهای جنایت‌آمیز را جنایات جنگی می‌داند

تازگی و بداعت این استدلال که دولت اسلامی، ممنوعیت‌های حقوق بین‌الملل بشردوستانه را نقض نموده و با تولید و انتشار اینترنتی ویدئوهای جنایت‌بار خود، مرتکب جنایات جنگی شده است، طبیعتاً و آن‌طور که انتظار می‌رود، موجب جلب توجه منتقدین و باورمندان به مکتب شک‌گرایی در سطوح فنی، فلسفی و سیاسی، به این موضوع می‌شود. به لحاظ فنی و تکنیکی، حقوق‌دانان ممکن است این جنایات تصویری را خارج از شمول مفاهیم و اصطلاحات کلیدی‌ای همچون منزلت و کرامت انسانی یا تهدید به خشونت که در معاهدات بین‌المللی و حقوق بین‌الملل عرفی به‌منظور ممنوعیت و جرم‌انگاری پاره‌ای افعال معین در جنگ‌های مسلحانه به کار می‌روند، بدانند. دولت‌ها و دادگاه‌ها نیز قواعد حقوق بین‌الملل بشردوستانه و حقوق کیفری بین‌المللی را در موضوع حمایت از کرامت و منزلت کشته‌شدگان، بسیار مضیق‌تر از آنچه که در استدلال فوق‌الذکر درباره‌ی ویدئوها (جنایات تصویری) به کار رفته است، مورد استفاده قرار می‌دهند. همچنین، تهدید به خشونت با هدف عمدهٔ گسترش رعب و وحشت در میان غیرنظامیان تا به امروز به معنای تهدید نزدیک و قریب‌الوقوع به یک

۴۸. نک: بند b و e ماده ۸ اساسنامهٔ رم.

49. Alex Whiting, "The First Case for the ICC Prosecutor: Attacks on Cultural Heritage," September 29, 2015, <https://www.justsecurity.org/26453/mali-icc-attacks-cultural-heritage/>.

خسونت واقعی و پویا بوده است تا به معنای تهدید بعیدالوقوع و از راه دور که یک ويدئوی خسونت‌آمیز، حاوی آن است.

از منظر فلسفی نیز این دغدغه و نقد وجود دارد که فی‌نفسه جنايت جنگی دانستن این ويدئوها، خطر نقض اصل قانونی بودن جرایم و مجازات‌ها را در پی دارد. از زمان تشکیل دادگاه‌های نورنبرگ برای رسیدگی به جنايات جنگی، این اصل نقش بسزایی را در توسعه و پیشرفت حقوق کیفری بین‌المللی ایفاء نموده است.^{۵۰} این قاعده بر نیاز به تغییر در شیوه استدلال‌ها و تفاسیر غیرمعمول و بی‌قاعده (موسع) نسبت به رفتارهای مجرمانه و حرکت به سمت وضع قوانین خاص و شفافى که اشخاص را از قبل متوجه و آگاه به مسؤليت کیفری بالقوه و احتمالی‌شان نماید، تأکید می‌کند.

اما از بعد سیاسی، در رابطه با این استدلال که ويدئوهای جنايت بار دولت اسلامی از مصادیق جنايات جنگی محسوب می‌شوند، این انتقادات وجود دارد که اولاً به نظر می‌رسد که پذیرش این استدلال، موجب انحراف اذهان و توجهات از جنايات هولناک ارتكابی به سمت مسئله فرعی ضبط ويدئوها می‌شود. از دیدگاه این نقد سیاسی، اهمیت این ويدئوها در واقع در ارائه ادله و مدارکی است که آنها برای اثبات ارتكاب جنايات جنگی فراهم می‌کنند و نه از این جهت که تولید و انتشار چنین ويدئوهایی در یک جنگ مسلحانه، فی‌نفسه مجرمانه می‌باشد. ثانیاً، اضافه نمودن مصادیق بیشتری از جنايات جنگی به فهرست بلندبالای جنايات ارتكابی توسط دولت اسلامی، موجب نمی‌شود که تعقیب اعضای این دولت و تحقیق از آنها به واقعیت تبدیل شود. اگرچه درخواست‌های زیادی از شورای امنیت سازمان ملل متحد برای ارجاع پرونده دولت اسلامی به دیوان کیفری بین‌المللی شده است، اما به نظر می‌رسد که شورای امنیت دست به چنین اقدامی نخواهد زد. چراکه ارجاع پرونده دولت اسلامی به دیوان جهت رسیدگی به اقدامات جنايت‌کارانه این دولت در جنگ‌های مسلحانه واقع شده در خاک عراق و سوریه، بدون در نظر گرفتن سایر جنايات جنگی که ادعا می‌شود توسط دیگر شرکت‌کنندگان در این جنگ‌ها ارتكاب یافته‌اند، موردانتقاد قرار خواهد گرفت؛ اما منظور از سایر شرکت‌کنندگان، روسیه و متحد او یعنی سوریه و همچنین آمریکا و متحد او یعنی عراق می‌باشند و قطعاً نه روسیه و نه ایالات متحده آمریکا، مداخله و شرکت خود در این جنگ مسلحانه را جهت رسیدگی، به دیوان کیفری بین‌المللی ارجاع نخواهند داد. دیدگاه و نحوه

نگرش ما نسبت به موضوع ویدئوهای دولت اسلامی، هیچ‌گونه تأثیری بر روی این مسئله و مشکل کاملاً سیاسی که فوقاً بیان شد، نخواهد گذاشت.

در پاسخ به انتقادات بیان شده می‌توان گفت که اشکال استدلال فنی و تکنیکی فوق‌الذکر این است که به جای تمرکز بر وسعت و گستره معنایی اصطلاحات و مفاهیم مورد استفاده در حقوق بین‌الملل، بیش از اندازه بر مصادیق و اشکال رایج و سنتی ارتکاب جنایات جنگی از گذشته تاکنون تمرکز کرده است. حمایت از منزلت و کرامت انسان‌ها در جریان جنگ‌های مسلحانه، به دلیل اهمیت زیادی که دارد، در محتوا و مفاد بسیاری از اسناد و معاهدات بین‌المللی وجود دارد. از نوع مواجهه و نگرش حقوق بین‌الملل بشردوستانه و حقوق کیفری بین‌المللی به موضوع کرامت انسانی پیداست که این دو رشته علمی از شناسایی و جرم‌انگاری روش‌های نوینی که طرفین جنگ از آنها برای هتک این منزلت از جمله منزلت انسان‌های کشته‌شده در جنگ بهره می‌برند، استقبال می‌کنند. همچنین، محوریت و اهمیت هدف حمایت از غیرنظامیان در مخاصمات مسلحانه، به این معناست که تهدید به اعمال خشونت با هدف ارباب غیرنظامیان نباید به‌طور مضیق و محدود تفسیر شود. لذا اصل «هیچ مجازاتی بدون قانون نیست» یا به عبارت دیگر، اصل قانونی بودن جرایم و مجازات‌ها، با اعلام این مطلب که نفس این ویدئوها نیز جنایت جنگی محسوب می‌شود، در معرض خطر نقض قرار نمی‌گیرد.

بدیهی است که بیان مطلب فوق و دفاع از آن، از میزان اهمیت و شدت سایر جرایم ارتكابی توسط دولت اسلامی نخواهد کاست. در حقیقت، تأکید و تمرکز بر این ویدئوها، این واقعیت را برجسته‌تر و نمایان‌تر می‌نماید که دولت اسلامی در حال ارتکاب جنایات بین‌المللی به آن معنا که در حقوق بین‌الملل تعریف شده است، می‌باشد و جنایات خود را از طریق ضبط و انتشار ویدئو، به نوع دیگری از جنایات و رفتارهای مجرمانه، تغییر شکل می‌دهد. انطباق قواعد حقوق بین‌الملل بشردوستانه و حقوق کیفری بین‌المللی با چگونگی تکامل جنگ‌های مسلحانه در طول زمان، تبدیل به یکی از مشخصه‌های اصلی این دو رشته علمی شده است. قواعد و اصول کلیدی همچون حمایت از کرامت انسان‌ها و جمعیت‌های غیرنظامی، به دلیل آنکه جنگ پدیده‌ای ایستا نمی‌باشد و تهدیدات جدید، همپای تغییر فناوری‌ها، ابزارها و تکنیک‌های رزم و نبرد، ظهور و بروز پیدا می‌کنند، امروزه کارایی وسیعی دارند. ویدئوهای جنایت‌بار دولت اسلامی، نمونه بارز پدیده‌ای نوین است که حقوق بین‌الملل بشردوستانه و حقوق کیفری بین‌المللی می‌بایست با آن مقابله کنند.

توجه جدی به این ويدئوها به عنوان یک جنايت جنگی، محاسبات سیاسی اعضای دائم شورای امنيت را در مورد مسئله ارجاع پرونده وقوع جنگ مسلحانه در عراق و سوریه به ديوان کيفری بين المللی، تغيير نخواهد داد. هدف از شناسایی و شناخت این موضوع که سوءاستفاده دولت اسلامی داعش از فناوریهای دیجیتالی و سايری در توليد و انتشار ويدئوهای جنايت بار می تواند یک جنايت جنگی باشد، حل یک معمای ژئوپلیتیکی مربوط به جغرافیای سیاسی نیست. بلکه هدف از شناخت و بررسی این موضوع این است که نشان دهد این بعد و جنبه بی سابقه از جنگهای مسلحانه عصر حاضر، نیاز به یک توجه حقوقی بين المللی به عنوان بخشی از تعهد ديرينه جامعه بين المللی برای حمايت از اهداف بشردوستانه در جنگها دارد.

نتيجه

اگرچه در حال حاضر، تیترو شرح خبرها با موضوع ويدئوهای هولناک دولت اسلامی که به طور آنلاین و در فضای مجازی دست به دست می شوند، کاهش یافته است اما این دولت همچنان به توليد و انتشار جهانی فایل های ضبط شده دیجیتالی خود از صحنه اعدام افراد و غیرنظامیان بازداشت شده ادامه می دهد.⁵¹ ظاهراً دولت اسلامی معتقد است که این ويدئوها همچنان ابزار تبلیغاتی نیرومند و مؤثری برای جذب و به استخدام گرفتن طرفداران و مبارزان و همچنین تهدید مخالفانش می باشند. کشورهای غربی همچنان برای دستیابی به یک راه حل، جهت مبارزه با شیوه ای که دولت اسلامی در آن از فناوریهای دیجیتالی و سايری برای اهداف تبلیغاتی و سایر اهداف خود استفاده می نماید، تلاش می کنند و محوریت این تلاش نیز یافتن راه حل های مؤثری برای مبارزه با این پدیده بدون آنکه تعهدات و الزامات آزادی خواهانه دولت ها به حفظ حریم خصوصی و آزادی بیان به خطر افتند، می باشد. متأسفانه پذیرش ويدئوهای جنايت بار دولت اسلامی به عنوان نقض قواعد حقوق بين الملل بشردوستانه و به عنوان یک جنايت، در حال حاضر جزئی از این تلاش ها نیست. این در حالی است که به نظر می رسد غیرقانونی اعلام کردن و جرم انگاری این رفتار، کاملاً با ارزش های محوری حقوق بين الملل بشردوستانه و حقوق کيفری بين المللی که مورد حمايت تمام دولت های ليبرال

51. Javier Lesaca, "On Social Media, ISIS Uses Modern Cultural Images to Spread Anti-Modern Values Brookings Institution Tech Tank," September 24, 2015, <http://www.brookings.edu/blogs/techtank/posts/2015/09/24-isis-social-media-engagement> (analyzing Islamic State videos through September 2015).

- دموکرات در سراسر جهان می‌باشند، سازگار است. حرکت در این مسیر، آزادی بیان یا حریم خصوصی هیچ فردی را به خطر نمی‌اندازد؛ بلکه تعهد و بار مسئولیت را مستقیماً بر دوش افرادی می‌اندازد که به دلیل ضبط و ثبت جنایات و استفاده از ویدئوها برای نیل به اهدافی که در جنگ‌های مسلحانه، مجرمانه محسوب شده‌اند، دارای مسئولیت کیفری هستند. در حقیقت، استدلال‌هایی که در این مقاله صورت گرفت، طنین و پژواک یکی از اساسی‌ترین و بنیادی‌ترین قوانین حاکم بر جنگ می‌باشند که می‌گوید «طرفین درگیر در یک جنگ، حق استفاده از هر روش و سلاحی را برای آسیب زدن به دشمن ندارند.»^{۵۲}

۵۲. نک: ماده ۲۲ ضمیمه کنوانسیون لاهه در مورد قواعد و عرف‌های حاکم بر جنگ‌های زمینی ۱۹۰۷ (کنفرانس دوم لاهه در سال ۱۹۰۷ تشکیل گردید و ماحصل آن تصویب ۱۲ معاهده و یک اعلامیه بود. معاهده چهارم آن مربوط می‌شود به قوانین و عرف‌های حاکم بر جنگ‌های زمینی) (مترجم).

فهرست منابع

- Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide 1948.
- Council of Europe Convention on the Prevention of Terrorism 2005.
- Cryer, Robert, Hakan Friman, Darryl. Robinson, and Elizabeth Wilmshurst. *An Introduction to International Criminal Law and Procedure*. Third Edition. New York: Cambridge University Press, 2014.
- David, Fidler. "Countering Islamic State Exploitation of the Internet." *Articles by Maurer Faculty* 2609 (2015).
- Geneva Conventions 1949.
- Hague Convention (IV), Annex: Regulations Concerning the Laws and Customs of War on Land 1907.
- Henckaerts, Jean Marie, and Louis Doswald Beck. *Customary International Humanitarian Law*. Vol. 1. New York: Cambridge University Press, 2005.
- ICC - Elements of Crimes 2002.
- ICTY. *Prosecutor v. Stanislav Galić*. November 30, 2006, Judgment on Appeal.
- International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination 1965.
- International Covenant on Civil and Political Rights 1966.
- N. Schmitt, Michael. *Tallinn Manual on the International Law Applicable to Cyber Warfare*. New York: Cambridge University Press, 2013.
- Protocol Additional I to the Geneva Conventions 1977.
- Protocol Additional II to the Geneva Conventions 1977.
- Rome Statute of the International Criminal Court 1998.
- Statute of the International Criminal Tribunal for Rwanda 1994.
- Statute of the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia 1993.
- Timmermann, Wibke Kristin. "Incitement in International Criminal Law." *International Review of the Red Cross* 864(88) (2006): 823-852.
- UN Doc. A/HRC/27/CRP.3, 19 November 2014.
- UN Doc. A/HRC/28/18, 13 March 2015.
- Winter, Charlie. *The Virtual 'Caliphate': Understanding Islamic State's Propaganda Strategy*. Quilliam Foundation, 2015.
- Zelin, Aaron. "Picture or It Didn't Happen: A Snapshot of the Islamic State's Official Media Output." *Perspectives on Terrorism* 9(4) (2015): 85-97.

Journal of LEGAL RESEARCH

VOL. XVII, No. 4

2019-4

- **The Respect for Competition Principle in Public Contracts**
Dr. Hasan Naemeh
- **State Terrorism: Supposition or Reality?!**
Navab Mohammadi Dehcheshmeh
- **Comparative Study of Predictability Damage Criterion in Iranian and England Laws**
Mohsen Jafari Behzadkalaee - Dr. Hamid Abhary
- **The Legal Requirements and Principles in New Iranian Petroleum Contracts (I.P.C)**
Mahdi Haghhighian - Dr. Alireza Ebrahimgol
- **The Iran's Rights to Orbital Points from the Point of View of International Law**
Farnaz Foroutanian Shahrabaki - Dr. Fatemeh Fathpour
- **The Status of Resolutions of the UN General Assembly among the Sources of International Law**
Jamshid Mazaheri
- **Legal Effects of African's Withdrawal from the International Criminal Court**
Mohammad Alipour
- **Penal Populist Reactions on Contrast of Violent Crimes in Iran**
Dr. Mohammad Bagher Moghaddasi - Dr. Mohammad Farajiha
- **Postponement of Sentences and it's Consequences**
Mohammad Javad Alizadeh Goudarzi - Dr. Abolfath Khaleghi
- **The Role of Biotechnology in Right to Food**
Seyedeh Kiana Banikamali
- **Cyber War Crimes**
Author: David P. Fidler - Translator: Amin Zahmatkesh

S. D. I. L.

The S.D. Institute of Law
Research & Study